

Csoportos beszámoló

Makovecz Program keretében tett erdélyi terepgyakorlatról

2023. május 30. - június 7.

Nyolc napos terepgyakorlat keretében ismerkedtünk meg Erdély olyan látnivalóival, természeti, történelmi és gazdasági értékeivel, amelyeket leendő természettudomány-környezettan szakos tanárként – a Határtalanul Program keretében majdani szervező tanárként is – meglátogathatunk majd az osztályainkkal.

A terepgyakorlat során olyan helyeket látogattunk meg, amelyeknek megismerhettük történelmi vonatkozásait, egykori és jelenlegi jelentőségüket; magunk tapasztaltuk meg, hogy mi fontos, mi lehet érdekes a gyerekek számára, és hogy hol, hogyan lehet mozogni 1-2 osztálynyi gyerekesreaggel. Ezek a tapasztalatok legalább olyan fontosak, mint a szakmai tudás, amivel többek lettünk az út alatt.

A terepgyakorlatot megelőző napon az esti órákban érkeztünk Nagyváradra (a Partium fővárosába), elfoglaltuk a szállásunkat és korán nyugovóra tértünk, hogy másnap időben tudjunk indulni, és minél jobban hasznosuljon a terepgyakorlat első napja. Itt egy nemrég felújított diákszálláson aludtunk, ahol a magyar személyzet a végletekig kedves és segítőkész volt. Az késő délutáni órákban azért a gyönyörűen felújított Nagyvárad belvárosát is megcsodálhattuk, a szecessziós épületek, kávéházak Ady világát is megidézték. Másnap reggel a nagyváradai várat látogattunk meg helyi vezető segítségével, aki részletesen bemutatta nekünk a várat, elmesélte történetét, jelenlegi hasznosítását. Sajnálunk, hogy egy nagyrészt szépen felújított, a magyarság történelmében jelentős erőd gyakorlatilag csak

kívülről nézhető meg, vagy gasztronómiai élvezeteket tud nyújtani, ahelyett, hogy múzeum mutatná be jelentőségét. Az a vár, amelyben I. László királyunkat is eltemették, majd később itt avatták szentté is és sírhelye a mai napokig zarándokhely, püspöki székhely volt, a török elleni küzdelemben is nagy szerepet játszott, ennél többre lenne hivatott. Annak azért örülhetünk, hogy a felújításnak köszönhetően látványos és pihenésre is alkalmas hely.

Nagyváradról Kolozsvár felé több helyen is megálltunk. Elsőként a Királyhágón, amely az emberek szemében talán magasabbnak, érdekesebbnek tűnhet, amíg nem látják. Valójában csupán 50 méterrel magasabb a Gellérthegynél, de Erdély hataraként nagy jelentőséggel bír a magyar emberek szemében. Következő megállónk Kalotaszeg egyik hegytetőn álló vára volt, Sebesvár (Bologa), amely nagyon szépen, bár szándékoltan csak részben került felújításra. Itt - a természettudomány integráló szemléletét szem előtt tartva - arról is beszéltünk, hogy a várak felújítása során milyen szempontok szerint döntenek el, hogy érdemes-e a teljes várat felújítani, rekonstruálni, vagy csak a romok megőrzése végett kell-e részben felújítani. A várat felépítő anyagot is megfigyeltük, a kőzettömböket, amelyek a környék dácit bányáiból kerültek ide és az őket összekötő „cementáló” anyagot egyaránt, amely valójában nem cement, mert azt csak a 19. század óta használják. Ezt követően Magyargyerőmonostoron a református templom lelkésze ismertette velünk a templom múltját, az ott látott gyönyörű kék varrottasok történetét, jelentőségét. A templom udvarán megint nem tudtunk kilépni természettudós bőrünkéből és nagy csodálattal néztük, hogy az út végig, nem kavicsokkal, hanem a közeli jellegzetes mészkőben tömegesen megjelenő *Nummulites* nevű legnagyobb (tengeri) egysejtűek vázával van felszórva. (Ezeket a „kőpénzeket” Szent László pénzének is nevezik - egy legenda is mesél erről.)

Délután Kolozsvárra érve a Sapientia - Erdélyi Magyar Tudományegyetem segítségével elfoglaltuk szállásunkat, majd felsétáltunk a Fellegvárba, és leereszkedve ugyan kissé elázva, de megnéztük a történelmi belváros nevezetesebb helyeit, például Mátyás király és Bocskai István erdélyi fejedelem szülőházát. A Fellegvárból körülnézve, a történelemből kereskedelmi központként jól ismert Kolozsvár földrajzi és földtani adottságaival is megismerkedtünk. A dombvidék, a Szamos folyó és teraszai, üledékei meghatározzák az építkezés jellegét a városban. Jól látszott a várból a magyarok körében híres Házsongárdi temető, amely népszerű temető lett annak ellenére, hogy az építésekor még senki sem akart oda temetkezni. Később a temető árnyas fái alatt sétálva sok híres nevet láttunk a

sírköveken: Kós Károly, Dsida Jenő, Brassai Sámuel, Kriza János, Misztótfalusi Kis Miklós, Reményik Sándor, Xántus János, ahogy több grófi család is feltűnt, köztük a Bánffyak tagjai is.

Utána következett a Botanikus Kert. Meleg volt, de a sok zöld enyhülést nyújtott. Jó, hogy a kolozsváriaknak van egy ilyen békés, zengő, zöld kikapcsolódó-pihenő-sétáló helye. Este megint volt egy kis idő sétálni, sörözni, habár eléggé el is fáradtunk.

A következő állomás, Kolozsvárt elhagyva, a Tordai-hasadék volt. Itt egy kellemes túrát tettünk, nem erőlködtünk nagyon, de azért gyakran kellett a lábunk alá nézni és itt-ott kapaszkodnunk, meg egyensúlyoznunk a lengő hidakon. Nagyon szép látványt nyújtottak a magasba törő mészkősziklák, a Torockói-hegység északi nyúlványán magát átverekedő, sziklákat koptató Hesdát-patak vize.

Kellemesen elfáradtunk, mikor visszaértünk. Kis pihenés után tovább indultunk Marosvásárhelyre. A városban megtekintettük a Kultúrpalotát, egy gyönyörű szecessziós épületet, benne kiállításokkal, hangversenyeremmel és a filmbéli bálakat idéző

tükörteremmel. Róth Miksa műhelyének ólomüveg ablakai a 20. század elején leginkább megbecsült történelmi személyiségeknek állítanak emléket - Bethlen Gábor, II. Rákóczi Ferenc, Kossuth Lajos, és Deák Ferenc portréi által körbevéve a Monarchia uralkodója, I. Ferenc József magyar király látható. A Sapientia-EMTE kampuszra visszafelé tartva érintettük a Bolyai Farkas Elméleti Líceumot, megemlékezve Bolyai Farkas és Bolyai János matematikai örökségéről. A Teleki Tékába, a Teleki Sámuel gróf által 1802-ben alapított könyvtárba (ha kicsivel is, de öregebb a mi Széchenyi Könyvtárunknál) sajnos nem jutottunk be.

Szálláshelyün elfoglalása után Kentelky Endre tanár úrral megnéztük a Sapientia-EMTE épületét, és meghallgattuk előadását a növények megbecsüléséről (illetve annak hiányáról a jelen társadalmában), a kertészetről, annak szerepéről. Az előadás után vendéglátóinkkal, köztük Domokos József dékán úrral jó hangulatú, közös vacsora következett.

Reggel elhagytuk Marosvásárhelyt és Szovátára indultunk. Körbejártuk a Medve-tavat, az alul sós (és meleg, álló), fölül édes (és hideg, átfolyó) víztömegével, a köré épült, békebeli, monarchia hangulatot, amit fürdőzés közben érezhet át igazán az utazó, de mi ezt most nem próbáltuk ki. Megértettük a különleges, tudományosan e helyről leírt természeti jelenséget, a heliotermiát okozó fizikai és kémiai folyamatokat, majd hagytuk a világon egyedülálló, heliotermikus tavat pihenni, hiszen minden fürdőzés a víz felkavarását okozza, és ez pedig a különleges jelenség – a víz alsó, sós rétegeiben extrém módon fel tud melegedni, amíg fölül a víz cserélődik és hűvös marad – eltűnését vonhatja maga után.

Szovátáról a parajdi sóbányába mentünk. Óriási, füstös, tömött busszal értünk le a mélybe, ahol sokkal hűvösebb volt, és elképesztően tiszta volt a levegő. Ezt a tiszta levegőt allergiások, asztmások kezelésére is használják - már a néhány órányi tartózkodás is javíthatja a légzőszervi megbetegedésekkel küzdők állapotát (a "városi" sószobák, sóbarlangok hasonló célból épülnek...). Hatalmas, elképesztő terek tárultak elénk, csupa sóból. A só keletkezéséről Unger Zoli tanár úr beszélt nekünk.

A remek adottságokat egyszer a jövőben, reméljük majd sikerül a tér nagyvonalúságának megfelelő módon használni. Igazán megérné a fáradságot és a befektetést.

A bányából újra a felszínre érve megnéztük a hegyet kívülről is: végimentünk a Sókarszt tanösvényen. A Tordai-hasadék előző nap látott karsztos jelenségei, a mészkő sokkal lassabb oldódása után itt már a tanösvény állapotán látni lehetett, hogy a víz évről évre, napról napra alakítja a tájat: a lépcsők, korlátok elmozdulása, "elromlása" a természet fáradhatatlan és ember által megállíthatatlan munkájának, a só esővízben való gyors oldódásának eredménye, amit olykor a tanösvény fotóihoz képest is látni lehetett. Ahol volt víz, fogyott a só, ahonnan visszahúzódott a víz - vízből kiálló köveken, vízfolyás szélén, vízelvezető csatorna peremén - kivált a só. A sós környezet különleges élővilággal párosult. Este Csíkszeredába érkeztünk, ahol az EMTE Csíkszeredai Kara volt a vendéglátónk.

Az ötödik napon Csíkszeredából indultunk, jó pihenés után a Szép-havasra. Mindannyian nagyon élveztük a nem túl nehéz, de annál látványosabb gerinctúrát, Mara Gyöngyvér tanárnő (a Biomérnöki Tanszék professzorasszonya, rektorhelyettes) kísért el bennünket. Sok érdekes dolgot mesélt a növényekről (kedvenceink a kosborok és az erdei szellőrózsa voltak), a tájról, és derűjével egyébként is bearanyozta a napunkat.

A társaság egy része a kis körkapolnától tovább túrázott a Pogány-havasra, a másik része pedig visszaindult a buszhoz. Majdnem egyszerre érkeztünk meg. Némi kürtőskalács elfogyasztása után indultunk tovább az Ezeréves határhoz. Útközben bementünk Réka (egyik Z-szakos budapesti diáktársunk) rokonaihoz Gyimesfelsőlokon. Itt kaptunk frissítőket, kávét, egy kis pálinkát és áfonyás lekvárt is kóstoltunk. Nagy találkozások színtere volt az udvar, ahol leültünk a fűre, beszélgettünk, pihentünk egy kicsit. Megállapítottuk, hogy milyen kicsi a világ!

Gyimesbükkön megnéztük a felújított 30-as számú vasúti őrházat, ez a régi Magyarország vasútjának legkeletebbre eső őrháza. Benne vasúttörténeti kiállítás látható. Jártunk a régi vesztegzár területén, bementünk a római katolikus kápolnába.

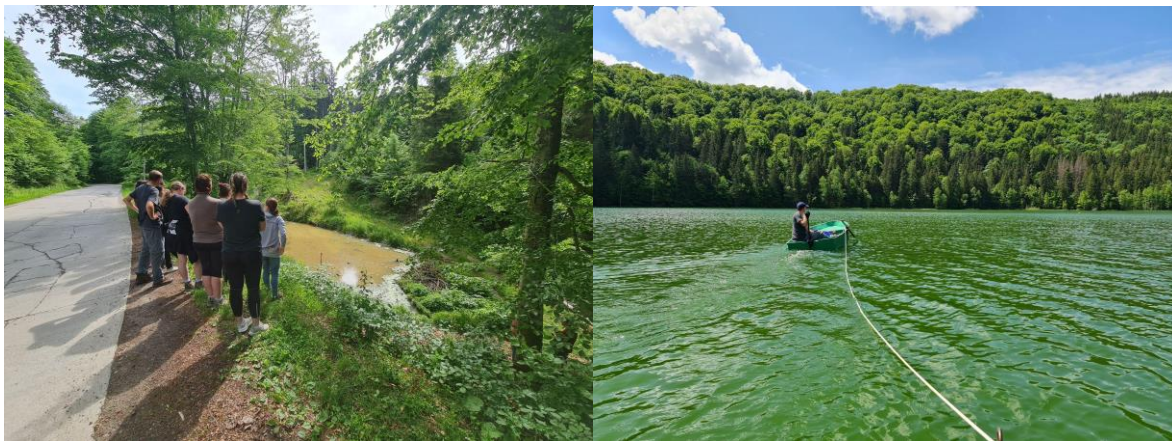
A hatodik napon a Szent Anna-tónál és a Mohos-tőzeglápnál jártunk. Ezen a napon Máthé István tanár úr (az EMTE Biomérnöki Tanszék docense) kísért el bennünket. A Csomádhoz igyekeztünk. Útközben megnéztük, milyen várakat építenek a visszatelepített hódok a folyó útjába.

A Csomád két kráterében két hasonló, de mégis más természeti képződményt nézhettünk meg. Az egyik a Mohos-tőzegláp, egy növényi ökoszisztéma, amely a Csomád egyik

kráterében keletkezett tavon jött létre. Gyönyörű, ritka, különleges és sokszor apró növényekkel találkozhattunk, mint a "húsevő", pontosabban rovaremésző kereklevelű harmatfű, az erősen mérgező közönséges tőzegrozmaring, vagy a vörös áfonya. Bár most a fák betegsége miatt kicsit visszafogottabb képet mutatott a táj.

A másik látnivalónk a Szent Anna-tó volt, a szintén egy vulkáni kráterben létrejött tó. A víz az évtizedeken át végbemenő emberi szennyezésnek (tömeges, időben is kiterjedt, piknikezős, hűsítőgetős turizmus és ennek környezetterhelése) köszönhetően alaposan bealgásodott, és el is indult a folyamat, ami ezt a tavat is tőzegláppá változtatná bizonyos idő elteltével. De a fenntartók azon igyekeznek, hogy a szennyezés leállításával és gondos odafigyeléssel (a területen végezhető tevékenységek korlátozása, az emberi jelenlét okozta környezetterhelés csökkentése - a viszonylag nagy látogatószám mellett is jól tisztán tartott mobil wc-k alkalmazásával) a folyamat lelassuljon, megálljon, és a Szent Anna-tó továbbra is tó maradjon, esetleg visszanyerhesse a zöld helyett régi kék színét...

A Szent Anna-tóra be is hajóztunk, István és Tamás a tó vízminőségét nyomon követő méréseket végeztek és bemutatták a méréshez használt eszközöket is. Itt tudtuk meg azt is, hogy a jégre merészkedő, játékos medve akár a kutatók jelzőbolyáját is kilyukaszthatja körmeivel (a kutatók sejtését a jégen fellelt medveürülék igazolta).

Ezután felkerestük a Csiszárfürdőt Bálványosfürdő mellett.

Különleges élmény volt az erdőben megbúvó, az ember és medve békés egymás mellettiségének érdekében villanypásztor kerítéssel körbevett, jórészt fából épült, a fenntartható turizmus ékes példájának is tekinthető borvizes fürdő. Az egész komplexum a vulkáni utóműködés jelenségeit (magas oldott ion-tartalmú, olykor gázokkal is dúsított, hideg és meleg ásványvizek) hasznosítja. Több medence különféle színű és szagú, olykor a feltörő gázoktól bugyogó vizét próbáltuk ki, a zsibbasztó hideget és a meleget is (legalább térdig) és beültünk a mofettába. Közben persze vigyáztunk, hogy ne merüljünk a szén-dioxid szint alá.

Különleges hatása és hangulata volt a fürdőnek az erdőben. Kóstolgattuk a több helyütt felfakadó borvizet (Csizsár-, Zsófia-, Jordán-forrás) közben, és esett az eső is kicsit. Innen hazaindultunk, de gyerekként örültünk a busz mellett magát illető fiatal medvének. Lefotóztuk, lefilmeztük. Milyen aranyos volt! Főleg a busz biztonságos belsejéből nézve...

A hetedik napon ellátogattunk a Sapientia-EMTE egyetemre. Meghallgattunk egy érdekes előadást a Tanárképző Intézet vezetőjétől, Tódor Erika-Mária professzorasszonytól a romániai tanárképzésről, és egy OTDK 2. helyezett prezentációt, Héja Melindától. Salamon Veronika Rozália docens asszony megmutatta nekünk azt a laboratóriumot, ahol kifejlesztették egyes Tiltott Csíki Sör fajták receptjeit. Meg is kóstoltunk néhány kézműves, helyi előállítású sört, és egy finom levendulás likórt, amit szintén itt készítettek. Jó lehet ide egyetemre járni :-)!

A délutáni program előtti rövid szabadidőben átruccantunk Csíksomlyóra. Volt, aki a Kálvária meredek lejtőjén felmenve megnézte a Salvator-kápolnát és a csíksomlyói nyeret. Volt, aki a Barátok feredőjét nézte meg, és volt, aki csak leült a kegytemplomban egy kicsit elcsendesedni. A délutáni program a Csíki sörgyár megtekintése volt, ahol nemcsak a sör publikus oldalát nézhettük meg: a sörfőzés mellett a sör- és csipszgyár szennyvíztisztítójának működésébe is betekinthettünk Gábor Csaba segítségével.

Este elmentünk vacsorázni, és felköszöntöttük – a lebukásunk miatt nem egészen gyanútlan – Bencét (aki a Z-szakunk egyik retorika tanára, nem mellesleg a Momentán Társulat egyik vezetője), születésnapja alkalmából. Mindannyian örültünk, az utolsó közös este volt ez, jó alkalom az együttlétre, öröme és ünneplésre.

A nyolcadik nap reggelén elindultunk haza. Fáradtak voltunk, csöndesen utaztunk a buszban. Kétszer álltunk meg, először Segesváron, itt sétáltunk egyet, körbenéztünk a város legrégebbi részében, ahol Unger Zoltán tanár úr kalauzolt bennünket. A többnyire az “itt tűnt el Petőfi a segesvári csata után” közhelyen túllépve az erdélyi szászok világába nyertünk bepillantást. A középkori városmag igazi ékszerdoboz, zegzugos, boltíves utcácskáival, ajándékboltjaival hangulatában kicsit talán Szentendrét idéte többünknek. Megtudtuk azt is, hogy a felső fél 8-as évszámban egyszerűen a 4-es számjegyet jelzi. Utána továbbmentünk és Bánffyahunyadon álltunk még meg, ki-ki ebédelte, ahogyan akart, és azután már csak Nagyváradon állt meg a busz, hogy kipakoljunk és elbúcsúzzunk egymástól. Innen a saját autóinkkal indultunk tovább Magyarországra. Alaposan elfáradtunk, de sok-sok élménnyel lettünk gazdagabbak.